

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
АНДИЖОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

*ЎЗБЕКИСТОНДА ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТ ҚУРИШ НАЗАРИЯСИ ВА
АМАЛИЁТИ КАФЕДРАСИ*

**Миллий ғоя, маънавият асослари ва хукуқ таълими
йўналиши 4-курс талабаси Мадаминов Мавлонбекнинг**

**КОМИЛ ИНСОН ВА ИЖТИМОИЙ ҲАМКОРЛИК ҒОЯЛАРИНИ
ЁШЛАР ОНГИГА СИНГДИРИШ** мавзусида ёзган

P E F E R A T I

Андижон - 2016

МУНДАРИЖА

КИРИШ

1. Миллий истиқлол ғоясини ривожланиши шароитида ёшларни комил инсон сифатида шакллантириш масалаларини тараққиёти.
2. "Комиллик", "баркамоллик" ва "ижтимоий ҳамкорлик" ғояларининг табиатини миллий ғоя тушунчаси ва тамойилларида акс этиши
3. Комил инсон ва ижтимоий ҳамкорлик ғояларини ёшлар онгига сингдиришда ҳамкорлик ишларини амалга ошириш босқичлари ва тамойиллари

ХУЛОСА

Фойдаланилган адабиётлар

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан сўнг, миллий мафкура ва миллий ғоянинг ўрни, аҳамияти шу даражада кўтарилдики, Ўзбекистон ҳалқининг миллий мафкурага, миллий ғояга эҳтиёжи муҳим ўрин тутганлигини ҳар бир фуқаро хис қилди ва зиёлиларимиз унинг ечимлари устида ишлай бошладилар.

Миллий ғоянинг дастлабки варианти ўртага ташланиши билан ҳозирги кундаги ғоявий, мафкуравий жараёнларнинг вужудга келиши табиий ҳолдир. Эл-юртимиз ўзининг қўп асрлик тарихи давомида ёт мафкуралар олиб келган хатарларни неча бор кўрган, уларнинг жабрини тортган. Шундай асоратлар туфайли тилимиз, динимиз ва маънавиятимиз бир пайтлар хавф остида қолганлигини тарихдан маълум. Ана шу фожеали ўтмиш, босиб ўтган машаққатли йўлимиз барчамизга сабоқ бўлиши, теран таҳлил қилнишни, уларга нисбатан доимо огоҳ бўлишни талаб этади. Президентимиз таъкидлаганидек; “биз давлатимиз келажагини ўз қобигимизга ўралиб қолган ҳолда эмас, балки умумбашарий ва демократик қадриятларни чуқур ўзлаштирган ҳолда тасаввур этамиз. Биз истиқболимизни тарақкий топган мамлакатлар тажрибасидан фойдаланиб, давлат ва жамият бошқарувини эркинлаштириш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини, фикрлар ранг-баранглигини ўз хаётимизга янада кенгрок жорий қилишда кўрамиз”¹.

Маълумки, биз бошимиздан кечирган собиқ мустабид тузум даврида миллий маънавиятни ривожлантиришга мутлоқо йўл берилмади. Аксинча, ҳалқимизнинг табиати, яшаш тарзига ёт бўлган коммунистик мафкурани ҳар қандай йўллар ва зўравонлик билан жорий этишга ҳаракат қилинди. Шунинг учун ҳам истиқлолнинг дастлабки кунлариданоқ бу соҳадаги аҳволни тубдан ўзгартириш юртимизда энг долзарб ва ҳал қилувчи вазифалардан бирига айланди.

Мазкур муаммони тадқиқ этишнинг муҳимлигини ва янгилигини таъкидлаб, биз олдинги йилларда мамлакатимиздаги ва чет элдаги олимлар томонидан амалга оширилган муҳим тарихий ишлар ўрганиб чиқилдик. Бироқ юртимиздан бошқа методология ёрдамида ёзилган асарлар моҳияти ҳар доим бизга тўғри келавермайди. У давр учун умумлаштирувчи, универсал деб аташ мумкин бўлган, тарихнинг барча давларини қамраб оловчи тадқиқотлар хос эди.

Бироқ бундай ёндашув йирик давлатларга эга бўлган айrim миллатларнинг миллий ғоя ва ижтимоий хамкорликни ўрганишини

¹ Каримов И.А Ўксак маънавият – енгилмас куч . Т.: Маънавият – 2008, 114 б.

имконини бермас эди. Бунинг сиёсий сабаблари ҳам бор эди. Ўша замон мафкураси тарихни бундай холисона талқин этилишига йўл қўймас эди.

Энг долзарб вазифа – бу жараёнларнинг илмий-назарий асосларини, уларнинг янги-янги қирраларини мукаммал очиб бериш, ёшларимизга, кенг жамоатчиликка, содда қилиб тушунтириб бериш ва уларни янги ҳаёт, замон талабларига жавоб берадиган жамият қурилишининг фаол ва жўшқин иштирокчиларига айлантиришдан иборат.

“Миллий ғоя ва миллий мафкурани ишлаб чиқиш, уни шакллантириш учун ҳар қайси миллатнинг энг илғор вакиллари, керак бўлса, мутафаккирлари, ҳалқ ва Ватан равнақи учун ҳаётини бағишлийдиган фидой зиёлилар меҳнат қилиши лозим”¹ деган эди Президентимиз. Мустақиллик ғоясининг ўзаги бўлган-танланган тараққиёт йўлимизнинг тўғри,adolatli ва ҳаққоний эканига, у мана шу заминда истиқомат қиласидиган ҳар бир инсоннинг ҳаётий манфаатларига мос тушишига кенг оммани ишонтириш, кишиларни озод ва обод Ватан, эркин ва фаравон ҳаёт барпо этиш йўлидаги бунёдкорлик сафарбар этиш миллий истиқлол мафкурасининг асосий мақсадларидан биридир.

1.Миллий истиқлол ғоясини ривожланиши шароитида ёшларни комил инсон сифатида шакллантириш масалаларини тараққиёти.

Бугунги кунда миллий ғояни ҳар бир инсон, айниқса ёш авлод қалби ва онгига сингдириш ҳаёт тақазосига айланди. Шу билан бирга, мафкура соҳасида янада самарали ва изчил иш олиб бориш, мафкуравий тарғиботни такомиллаштириш, ушбу соҳа ходимлари малакасини ошириш, ушбу тамойилларнинг ҳалқимиз хоҳиш иродаси, миллий манфаатларига мувофиқлиги, ҳар бир кишида Ватанга содиқлик ва миллий ғурур туйғусини ўстиришга йўналтирилганлиги, ҳар бир фуқаронинг амалий фаолияти, турмуш тарзи, табиатидан келиб чиқиш жуда катта аҳамият касб этади. Мазкур соҳадаги биринчи навбатдаги вазифа одамлар руҳиятида, тафаккурида покланиш, янгиланиш учун шарт-шароитлар яратиш билан бирга Ўзбекистон жамиятининг озод ва обод Ватан барпо этиш билан боғлиқ мақсад ва ғояларини амалга ошириш йўлида хизмат қилишдир. Бу мақсад ва ғоялар бутун ҳалқимизнинг умумий манфаатларини акс еттиради. Айни пайтда, миллий ғоянинг амал қилиш тамойиллари жамиятдаги барча қатлам ва ижтимоий кучларнинг фаолияти, мақсад ва интилишларига маънавий йўналиш беради. Шу тарзда миллий ғоя жамиятдаги турли ижтимоий қатламларнинг манфаатлари ва эҳтиёжларига хизмат қилади, уларни амалга

¹ Каримов И.А Миллий истиқлол мафкураси – ҳалқ эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир. Ўзбекистон - Т.; 2000 й 21-бет.

ошириш имконини яратади.

Миллий ғоянинг амал қилиш тамойиллари шахснинг еркинлиги, сиёсий ва хуқуқий имтиёзларини қўллаб-қувватлаши, жамият учун фойдали ишларда инсоннинг фаолигини ошириши, умуминсоний меъёрларнинг бойитилиши, кишиларда янгича муносабатлар қарор топиши учун кураш олиб боришини ҳам англатади. Бундан кузатилган асосий мақсад демократик ўзгаришлар ҳаётимизнинг муҳим йўналишига айланган ҳозирги даврда эркин фикрловчи, ўз фаолиятида бунга амал қилувчи комил инсонларни вояга етказишдан иборат.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, истиқлол маънавияти соғлом, баркамол авлодни вояга етказиш ҳақидаги орзулар рӯёбга чиқиши учун шарт-шароит яратди. Зеро, ҳақиқий фаровон жамиятнинг аъзолари ҳам етук маънавият соҳиби бўлиши шарт. Чунки ўзлигини англаған инсон, ўзгалар ҳамда миллат, жамият, Ватан олдидаги бурч ва маъсулиятини ҳам англайди. Унинг қалби, тафаккури ва руҳиятида бундай улуғвор фазилатлар осон ва самарали камол топади. Маънавий етук, руҳи соғлом инсоннинг жисмоний меҳнати, турмуш тарзи, орзу-интилишлари эзгуликка томон йўналган бўлади.

Мустақиллик йилларида одамларни ғоявий тарбиялаш ва жамият маънавиятини юксалтириш борасида улкан ишлар амалга оширилди. Фуқароларимизнинг ўзлигини англаш, қадр-қиммат, иймон эътиқод, она-Ватанга муҳаббат, истиқлол ғояларига садоқат, миллий қадриятларга ҳурмат эътибор туйғуларни ўстириб бориши йўлидаги харакатлар ўзининг самарасини бера бошлади. Одамларнинг руҳияти, дунёқараши ижтимоий ҳаётга муносабати, амалий фаолиятида туб ўзгаришлар юз бермоқда, уларнинг тафаккури уйғонмоқда.

Чунки, хуқуқий жамият ва юксак маърифатли, эзгу ғояли инсон тушунчалари бири-биридан ажралмасдир. Маданий бозорни ҳам, маънавий соғлом жамиятни ҳам ана шундай кишиларгина яратадилар. Уларни вояга етказмай туриб миллий ғоя тамойилларининг амалга ошганлиги тўғрисида фикр юритиш қийин. Миллий ғоянинг амал қилиш тамойиллари мамлакатимизда яшайдиган кишиларнинг тинч-тотувлиги, ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий баракарорликнинг қадрига етиши, жамиятимиз ҳаёт тарзига хавф солиши мумкин бўлган таҳдидларга қарши сиёсий, хуқуқий ҳушёрлиги билан узвий боғлиқ. Чунки, ҳозирги даврда тарбияланаётган ва келажакда мамлакатимиз учун масъул бўлган кишилар ана шундай жараёнларнинг меваси эканлигига асло шубҳа йўқ.

Миллий ғоя эркин фуқаролик жамиятига ўтиш жараёнида халқ тасаввурини ўзгаририш ва янгича маъно-мазмун билан

тўлдириш, ҳукуқий давлатчиликка хос тамойилларни турмуш тарзига айлантиришда умуминсоний қадриятларга таянади. У халқнинг орзу-умидларини умуммилий даражада юксалтириб, одамларни эзгу интилишлар томон етаклайди. Ана шу жамият ҳақидаги мақсадлари эса унинг миллий мафкурасида яққол акс етади. Шунинг учун ҳам Президентимиз «Истиқлол мафкураси кўп миллатли Ўзбекистон халқининг эзгу ғоя-озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт барпо этиш йўлидаги асрий, орзу интилишлари, ҳаётий идеалларини ўзида акс эттиради», деган эди.

Истиқлол ғояси ҳам миллий, ҳам умумбашарий моҳиятга эга бўлган, одамзотга хос энг юксак маънавий ва жисмоний мукаммалликни ўзида мужассам этган, уни ҳамиша эзгуликка ундейдиган олижаноб ғоядир.

Ўзбекистон ўз истиқлолига эришганидан сўнг жамият маънавий ҳаётини соғломлаштириш ва ривожлантириш, инсон омилига катта эътибор бериш мамлакатимиз олдида турган энг асосий вазифалардан бири сифатида кун тартибига қўйилиши ҳам мозийнинг кўп асрлик сабоқларига, жамият олдида кўндаланг турган янги вазифаларни ҳал этишга оқилона ёндашишнинг кўринишидир.

Бу борада, айниқса Президентимиз Ислом Каримовнинг қуйидаги фикрлари нихоятда муҳим аҳамиятга эга:” Миллат бор экан, миллий давлат бор экан, унинг мустақиллиги ва эркинлиги, анъана ва урф-одатларига таҳдид соладиган уни ўз таъсирига олиш, унинг устидан ҳукмронлик қилиш, унинг бойликларидан ўз манфаати йўлида фойдаланишга қаратилган интилиш ва ҳаракатлар доимий хавф сифатида сақланиб қолиши муқаррар. Шу маънода шундай хавф-хатарларга қарши асосий қурол сифатида юртимизда яшаётган ҳар бир инсон, аввало, униб-ўсиб келаётган янги авлоднинг ҳар томонлама баркамол, иродаси бакувват, иймони бутун бўлиб вояга этиши учун кенг жамоатчилик ва ахолимиз ўртасида маънавий-маърифий фаолиятимизни юксак даражага кўтаришнинг аҳамияти бекиёсдир“. Миллий ўзликни англаш жамиятимиз ҳаётида рўй берган маънавий ўзгаришларнинг асосидир. Миллий ўзликни англаш ҳам шахснинг, халқнинг маънавий камолоти билан боғлик. Миллий ўзлигни, ўз манфаатларини, ўз мамлакати тараққиёти истиқболини чуқур, холисона англаган инсон ва халқгина кенг ривожланиш имкониятларига эга бўла олишини тарих сабоқлари ҳар доим исботлаб келган.

Комил инсон ғояси нафакат алоҳида шахсларни, балки бутун-бутун халқларни юксак тараққиёт сари етаклаган, уларни маънавият ва маърифат

соҳасида тенгсиз ютукларга илҳомлантирган¹. Комилликни орзу қилмаган, баркамол авлодларни вояга етказиш ҳақида қайғурмаган халқнинг, миллатнинг келажаги йўқ. Бундай халқ ва миллат таназзулга маҳкум.

Миллий ғоямизнинг асосий мақсадларидан бири - ҳар томонлама комил инсонни тарбиялашдан иборат. Комил инсон эса, бу— озод шахс, еркин фикр етuvчи, ўз халқининг идеаллари учун курашувчи инсон, ўз Ватанига ҳалол хизмат қилувчи кишидир. Ислом Каримов таъбири билан айтганда, «бизнинг асосий бойлигимиз, ривожланган давлат тузишга олиб борадиган йўлдаги асосий таянчимиз - инсондир. Юксак малакали ва юксак маънавиятли инсондир. Бу нарса, айниқса ёш авлодга тегишли¹»

Комиллик меҳр-мурувват, адолат, тӯғрилик, виждон, ор-номус, ирода, тадбиркорлик, матонат каби кўплаб асл инсоний хислат ва фазилатларнинг мажмуудидир.

Комил инсон ғояси азал-азалдан халқимизнинг эзгу орзуси, миллат маънавиятининг узвий бир қисми бўлиб келган. Зардуштийликнинг муқаддас китоби «Авесто»да ҳалол меҳнат комилликнинг асосий мезони сифатида талқин этилган. Комил инсон ғояси ислом фалсафасидан озиқланиб, янада кенгроқ маъно-мазмун касб этган. Беруний, Форобий, Ибн Сино, Навоий каби мутафаккирларнинг комил инсонни тарбиялаш ҳақидаги фикрлари жамият тараққиётига янги маънавий имкониятлар излаш мақсадлари билан боғланган. Форобий фозил шаҳар аҳолиси ҳақидаги ғояларини илгари сурар экан, шахснинг маънавий камолотини адолатли жамият қуришнинг асосий шарти деб ҳисоблаган.

Тарихга назар ташласак, буюк шахсларнинг фаолияти моҳир ташкилотчилик, теран билим билангина эмас, балки уларнинг ахлоқи ва одоби билан ҳам юксак маъно-мазмун касб этган. Одоблилик бошқаларнигина эмас, ўзини ҳам хурмат қилиш деганидир. Айниқса, бизнинг миллий анъаналаримизга кўра, инсоннинг комиллиги, аввало, унинг ахлоқий етуклигига, аждодлар меросини чукур ўрганиб, уни бойитиш, катта-кичикка эҳтиром кўрсатиш борасидаги ҳаракатларида кўзга кўринади².

Комиллик даражасини ҳар ким ўзича белгилай олмайди. Комиллик ҳар бир шахснинг ўзидан кўра бошқаларга яхшироқ маълум бўлади. Комил инсон - қуллик, мутелик, боқимандалиқдан батамом халос бўлган инсон. Чунки инсон бировга қулдек ергашса, демак ижтимоий жиҳатдан у ҳеч нарсага еришмаган бўлади. Комил инсон ўз маслаги, Ватани, халқи

¹ “Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар”. Т: Ўзбекистон, 2000, 3-бет

² Ислом Каримов. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан қурамиз. Тошкент: Ўзбекистон, 7-жилд, 308-бет

манфаатларига ёт, заарли ғояларни тарқатаётган кимсалар ортидан күркүрона ергашиб кетавермайди, огох ва фаол бўлади.

Халқимизнинг қадим-қадимдан ажойиб одатлари, ўгитлари бор, юртга муҳаббат, Она ва Ватанин саждагоҳ каби муқаддас билиш, ёлғон гапирмаслик, бироннинг ҳақига хиёнат қилмаслик, каттани ҳурмат, кичикни иззат қилиш шулар жумласидандир. Булар халқимизнинг ҳаёти, турмуш тарзи, маънавияти ва менталитетига сингиб кетган. Бундай ўйлаб қаралса, аждодларимизнинг ана шу талабларида жамият, инсон учун энг зарур фазилатлар айтиб ўтилгани аён бўлади. Оққан дарё оқаверади, деганларидек, эътиқоди мустаҳкам улуғ аждодларнинг авлодлари бу хусусиятларни ўзида жамулжам қилган муносиб фарзандлар бўлиб етишадилар. Шунинг учун бизнинг Ватанимиз ёш авлодга, уни тарбиялашга бор куч-имкониятини сарфламокда.

Тарихимизда комиллик тимсоллари кўп: Алпомиш - халқимизнинг идеал қаҳрамони, у-ақл, фаҳм-фаросат, жисмоний камолот, мардлик ва ватанпарварликнинг бадиий тимсоли. Ҳазрат Навоий учун идеал - Фарҳод образи. У ақлий ва жисмоний камолот эгаси. Фарҳод Нақшбандийнинг «Дил ба ёру, даст ба кор» тамойилини ўзида мужассам этган шахс. Ойбекнинг «Навоий» романида эса Навоий - идеал образ. Айни пайтда у реал тарихий шахс, комил инсондир.

Бугунги кунда Ватан ижодкорлар зиммасига ёшларга ибрат бўладиган янги баркамол инсонлар, замонавий қаҳрамонлар тимсолини яратиш вазифасини юкламоқда. Мустақил Ватанимиз олий мақсад қилиб олган озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаётни баркамол, эзгу ғояларни ҳаётий эътиқодига айлантирган етук инсонларгина бунёд эта олади. Шунинг учун янгиланаётган жамиятимизда соғлом авлодни тарбиялаш, эркин фуқаро маънавиятини шакллантириш, маънавий-маърифий ишларни юксак даражага кўтариш орқали комил инсонларни вояга етказишга юксак эътибор берилмоқда. Ватанимизда соғлом авлод ҳаракатининг кенг тус олгани, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида таълим-тарбия тизимининг тубдан ислоҳ етилаётгани ҳам ана шу улуғвор мақсадни амалга ошириш йўлидаги муҳим қадамлардир.

Комил инсонни тарбиялаш — умумбашарий ғоя. Яъни, бу — жами одамзотга хос орзу. Лекин уни амалга оширишда ҳар бир халқ ўзининг миллий хусусиятлари, анъана ва қадриятларидан келиб чиқади.

Шунинг учун ҳар бир халқнинг ўзи интиладиган комиллик тимсоллари бўлади. Биз китобларда ўқиган Алпомиш, Барчиной, Фарҳод, Ширин, Кенжак ботир каби қаҳрамонлар халқимиз тасаввурида яратилган баркамол сиймолардир. Улар халқнинг ўз фарзандларини мард, паҳлавон, ақлли,

билимли, соғлом ва мукаммал қилиб тарбиялаш йўлидаги орзуларини ифодалайди.

Шунингдек, муайян тарихий даврларда халқ тақдирида беқиёс ўрин тутган буюк зотлар ҳам мукаммал фазилатлар тимсолига айланиб қолади. Масалан, Нажмиддин Кубро, султон Жалолиддин Мангуберди, соҳибқирон Амир Темур, Захириддин Муҳаммад Бобур каби аждодларимиз мардлик, ботирлик, раҳбарлик борасида, Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Баҳоуддин Нақшбанд сингари азиз-авлиёларимиз дин-у диёнат бобида, Муҳаммад Мусо Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Машраб, Оғаҳий каби мутафаккирларимиз донишмандлик, илм-маърифат борасида барчамиз учун комиллик тимсолига айланиб қолган.

Шу маънода, комиллик ғояси нафақат алоҳида шахсларни, балки халқ ва миллатларни ҳам юксак тараққиёт сари етаклаган, ҳаётнинг кўпгина соҳаларида тенгсиз ютуқларга илҳомлантирган. Комилликни орзу қилмаган, баркамол авлодларни вояга етказиш ҳақида қайғурмаган халқнинг, миллатнинг келажаги йўқ.

Биз ўз юртимизда келажаги буюк давлат, эркин фуқаролик жамияти барпо этмоқчимиз. Эркин фуқаролик жамиятида давлатни бошқариш, мамлакат миқёсида қарорлар қабул қилиш, тадбирлар ўтказиш ишлари одамларнинг ташаббуси ва интилишлари орқали амалга оширилади. Бундай жамият фуқаролари юксак тафаккури ва маънавияти, ижтимоий фаоллиги, олижаноб фазилатлари билан ажралиб туради. Бир сўз билан айтганда, бундай жамият фуқаролари ҳар томонлама мукаммал бўлмоғи зарур. Шу нуқтайи назардан қараганда, мамлакатимизда баркамол авлодни вояга етказишга алоҳида аҳамият берилаётгани бизнинг эркин фуқаролик жамияти барпо этиш йўлидаги интилишларимизга ҳам ҳар томонлама мос ва уйғундир. Чунки баркамол инсонлар яшайдиган жамиятгина тинчлик-тотувлик, ҳамжиҳатлик, адолатпарварлик асосида яшайди.

Комилликнинг зидди — ноқислик, яъни нуқсонлиликдир. Тўғри, ҳаммада ҳам камчилик бўлади. Халқимизнинг «Беайб — Парвардигор» деган ҳикматли гапи бекорга айтилмаган. Лекин камчилигини тан олиб, уни тузатишга ҳаракат қиласиган одам — мукаммалликка интиладиган одамдир. Камчилигини тан олмай, мен шундоқ ҳам яхшиман, деб манманлик қиласиган одам эса ўз нуқсонларини янада кўпайтиради.

Ҳар бир инсон ёшлигидан эзгу орзулар билан яшайди, халқига, Ватанига фойдаси тегадиган киши бўлиб этишишни ўйлайди. Бу айни пайтда унинг кўнглида комил инсон бўлиш иштиёқи борлигидан далолат беради. Демак, кимки олдинга қараб интилса, юксак орзулар билан яшаса, у тор

маънода ўсиб-улгайиб, мукаммаллашиб, фазилати ортиб бораверади. Кимнингки фазилати ортиб, яхшилигига яхшилик қўшилиб бораверса, у ўзи ҳам сезмаган ҳолда комилликка яқинлашади, мукаммаллашади.

Аксинча, кимки ҳеч нарсани орзу қиласа, ўз ҳаёти билан мағурланиб, ҳеч кимни тан олмай, ўзини доно билиб, билимини, тажрибасини оширмаса, олдинга интилмаса, ўсишдан, улғайишдан тўхтайди. Аксинча, борган сари қолоқлашиб, замондан орқада қолиб кетаверади. Фазилат ўрнига нуқсонлари ортиб бораверади. Бу — унинг номукаммалигини, яъни қусурли ва нуқсонли одам эканини қўрсатади.

Буюклик оддийликда бўлгани каби комиллик ҳам, аввало, инсоннинг камтарлик, меҳнатсеварлик, маърифатпарварлик, меҳр-оқибатлилик сингари оддий ва қундалик фазилатларида намоён бўлади.

Умуман, меҳнатнинг инсон ҳаётидаги ўрни ва аҳамияти беқиёс. Ота-боболаримиз «Меҳнатнинг оши ҳалол», «Меҳнатнинг таги роҳат» деган мақолларни бежиз айтмаган. Меҳнат инсонни инсон қиласидиган, уни юксалтирадиган бебаҳо неъматдир. Меҳнат туфайли одамзотга Оллоҳ томонидан ато этилган тил ва тафаккур, туйғу, тушунчалар мукаммаллашиб боради. Меҳнат туфайли нафақат одам, балки олам ҳам такомилга етади.

Комилликка бирданига эришиб бўлмайди. Баркамол инсон бўлиш учун одам бир умр олижаноб мақсадларга интилиб яшаши лозим. У ўз фаолиятини, қилган ишларини ҳар куни таҳлил этиб, улардан зарур хulosалар чиқариб, камчиликларини тузатишга, яхши хусусиятларини оширишга ҳаракат қилиши керак. Бу жараён бир кун ҳам тўхтамаслиги зарур. Яъни, инсон ўз олдига қўйган мақсад йўлидан чекинмаслиги лозим. Чунки мақсад инсонни босқичма-босқич юксалтириб боради.

Комилликка эришиш жараёни буюк мутафаккирлар асарларида ҳаётий мисоллар, афсона ва ривоятлар асосида кўрсатиб берилган. Масалан, улуг шоир бобомиз Алишер Навоийнинг «Лисонут-тайр» — «Қуш тилл» асарида бунинг ёрқин намунасини кўриш мумкин. Бу асарда бир гала қушлар афсонавий Семургни излаб йўлга чиқади. Улар дарё ва чўллардан, водийлар, тоғлардан учиб ўтади. Кўпчилиги йўл азобига чидай олмай яrim йўлда қолиб кетади. Фақат ўттизта қуш ўз мақсадидан қайтмай, манзил сари дадил интилаверади. Шунда улар ўзлари Семург, яъни ўттизта қуш эканини сезиб қолади. Чунки форс тилида «си» - ўттиз, «мурғ» — қуш дегани. Бундан хulosса шуки, интилган одам барибир мақсадига етади.

Маълумки, болалик пайтида ҳар бир инсон ниманидир орзу қиласи. Кимдир учувчи бўлгиси, кимдир олим бўлиб, кашфиётлар қилгиси, яна кимдир санъаткорликка интилиб, яхши қўшиқлар айтгиси келади. Лекин орзу орзулигича қолиб кетмаслиги лозим. Орзу мақсадга айланиши даркор. Чунки

орзу инсон хоҳиш ва истакларини ифода этадиган тасаввур, хаёлий нарса. Мақсад эса бажарилиши, амалга оширилиши талаб этиладиган ниятдир. Мақсад йўлида тинимсиз ўқиб-ўрганиш, меҳнат қилиш, олдинга интилиш даркор.

Одам муайян касбга интилар экан, шу тариқа кўнглидаги орзуни мақсадга айлантиради. Бундай интилиш орқали у факат мақсадга яқинлашибгина қолмай, шу йўлдаги сафарбарлик туфайли ўзини ҳам ел-юрга фойдаси тегадиган инсон тарзида тарбиялаб боради. Бу жараён тўхтамаса, узлуксиз давом этса, инсон бир кун келиб ўз соҳасининг энг моҳир устасига, таъбир жоиз бўлса, пирига айланади. Унинг касб маҳорати ва истеъдодига ҳамма тан беради, меҳнатидан кўпчиликка фойда этади. Шунинг ўзи, яъни бирор-бир касб-хунар ёки илм соҳасининг устаси бўлиш ҳам комилликнинг бир белгисидир. Илми ва меҳнати, ноёб истеъдоди билан эл-юрга хизмат қилган инсонларни улуғлаб, улар билан фаҳр-ифтихор қилишимизнинг боиси ҳам шундан.

Ҳар бир инсон қалбида комиллик туйғуси бўлади. Оддий гўдак ҳам ўйинчоқлар орасидан энг чиройли ва мукаммалини олиб ўйнагиси келади. Одамзот ана шу туйғуни бир умр тарбиялаб, юксалтириб бориши лозим. Бунда, албатта, у яшайдиган мухит, ён-атрофидаги одамлар алоҳида аҳамият касб этади. Комиллик туйғуси гўзаллик, эзгулик,adolat, инсоф, диёнат, ҳақиқат туйғулари билан ёнма-ён юради, улар билан бирга, бир бутун ҳолда ривожланади.

Оилавий ва мафкуравий тарбия. Шахс маънавияти, унинг дунёқараши, инсоннинг тасаввур ва эътиқодга алоқадор кўникмалар мажмуи асосан оиласида шаклланди. Шу маънода оила – ҳақиқий маънавият ўчоги, мафкуравий тарбия омили ва мухитидир. Бинобарин, миллий мафкурамизга хос илк тушунчалар инсон қалби ва онгига аввало оила мухитида сингади. Бу жараён боболар ўгити, ота ибрати, она меҳри орқали амалга оширилади.

Оила, унинг асрлар мобайнида сақланиб келаётган муқаддас анъаналари орқали ёшларда Ватанга муҳаббат, иймон, эътиқод, масъулият, ватанпарварлик, инсонпарварлик, илмга иштиёқ ва маданият кўникмалари шаклланади. Зеро, ҳар бир фуқаро оиланинг жамиятдаги ўрни ва вазифасини, Ватанинг оstonадан бошланишини тушунмасдан туриб, ўзини мукаммал инсон деб ҳис қила олмайди.

Ота-оналар саводхонлиги. Юқорида тилга олинган тарбия шаклларининг амалга оширишнинг энг қулай йўли – аввало ота-оналарнинг маънавий билим савиясини ошириш, уларда соғлом тафаккур ва замонавий дунёқарашни шакллантиришдир. Бу эса ота-онанинг фарзанд олдидағи, эл-юрга олдидағи бурчини тўғри англашни инсоннинг дунёга келиши ва камол

топиб ривожланишига оид қонуниятларни пухта билишни, оилавий муносабатлар доирасида миллий урф-одат ва анъаналаримизни энг нодирларини турмушга сингдириш орқали болаларда миллий қадриятларга меҳр-муҳаббатни уйғотишни, уларни мустақил фикрлайдиган кишилар қилиб тарбиялашни тақазо етади. Бинобарин, ота-оналик шундай масъулиятли вазифаки, унинг жамиятимиз манфаатига мос тарзда амалга оширилиши учун инсон ҳам маънавий жихатдан, ҳам психологик жихатдан тайёр бўлиши керак.

Хуллас, ота-она ўз боласини ахлоқи ва ҳуқуқий маданияти учун жамият олдида жавобгардир. Ота-оналик бурчига эътиборсиз қараш фуқаролик масъулиягини хис этмаслик муҳим ижтимоий бурчни бажармаслик билан tengdir. Чунки, болани дунёга келтиришдан кўра, уни жамиятга нафи тегадиган, соғлом эътиқодли, солиҳ фарзанд қилиб тарбиялаш мушкуроқдир.

Маҳалла – тарбиячи. Ўзини-ўзи бошқаришнинг миллий модели бўлган маҳалла халқимизнинг азалий удумлари, урф-одатлари ва анъаналарига таянган ҳолда, улкан тарбиявий вазифани бажаради. Кексаларнинг панднасиҳати, катталарнинг шахсий ибрати, жамоанинг ҳамжиҳатлиги мисолида одамлар онгига эзгулик ғоялари сингдириб борилади.

Маҳалла аввало соғлом ижтимоий мухитдир. Бу ерда кучли таъсирга эга бўлган жамоатчилик фикри маҳалла аҳлининг хулқ-атвори, ўзаро муносабатлариниadolat ва маънавий мезонлар асосида тартибга солиб туради. Шу маънода маҳалла, Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганларидек, ҳақиқий демократия дарсхонасидир.

Маҳаллада кенг жамоатчилик ўртасида мафкуравий ишларни самарали йўлга қўйиш учун катта имкониятлар мавжуд. Айниқса, миллий қадриятлар, меҳр-оқибат, эл-юрт шаъни учун кураш каби фазилатлар камол топишида маҳалланинг ўрни бекиёс. Агар бирор маҳаллада ўсган қиз ҳақида бошқа бир одам ноўринроқ гап айтганини, ўша қизнинг маҳалладоши эшитиб қолса, шу қизнинг шаъни учун курашади, уни оқлашга, бегона одамни эса тартибга чақириб қўйишга харакат қиласди. Шу маънода маҳалла ҳамжиҳатлик, орномус, биродарлик каби фазилатлар тарбиясига ижобий таъсир кўрсатади.

Маҳалла доирасида амалга ошириладиган мафкуравий таълим ва саводхонлик курсларини ташкил этиш, анъанавий байрам ва тадбирлар пайтида муҳтоҷ оилаларга ёрдам кўрсатиш, иқтидорли ёшларни рағбатлантириш, аёллар нуфузини ошириш, ҳар хилadolatsizliklarning олдини олиш, оммавий ахборот воситалари имкониятларидан фойдаланиш, ўзаро диний муассасалар, мачитлар билан алоқани яхшилаш, ҳамкорликда тадбирлар уюштириш ва турли авлод вакиллари ўртасидаги муносабатларни

такомиллаштириш йўл-йўриқларига ўргатиш орқали ғоявий тарғибот ўзига хос тарзда амалга оширилади. Шунда маҳалла фуқароларни, биринчи навбатда, ёшларни миллий истиқлол мафкураси руҳида тарбиялашнинг хақиқий таъсирчан ўчогига айланади.

Иккинчидан, оиласа психологик ёрдам кўрсатиш шахобчаларининг ташкил этилиши ҳам оиласарда рўй берадиган турли муаммоларнинг ечимини ижтимоий услублар воситасида ҳал қилиш имконини беради. Уларнинг асосий вазифаларидан бири ота-оналар ва фарзандлар учун миллий мафкура руҳидаги тадбирлар ва маслаҳатлар мажмуини ишлаб чиқишдан иборат бўлади.

Аёл, она – эзгулик тимсоли. Комил инсон тарбиясида онанинг алоҳида ўрни ва нуфузини ҳисобга олиб, хотин-қизларнинг бола тарбияси ва оиласий рўзғор ишларини юритиш борасидаги билимдонликларини такомиллаштириб бориш, “оналар мактаблари” ташкил этиш ҳам катта амалий аҳамиятга эга бўлади. Чунки Президентимиз, хукуматимиз томонидан аёлларга билдирилган юксак ишончнинг замирида бу мўътабар зотларга хос буюк оналиқ меҳр-муҳаббати, уларнинг мафкуравий тарбияга қўшажак қуч-ғайрати, ноёб истеъодларининг эътирофи ётади. Жаҳон маданияти ва маънавиятига катта хисса қўшган Мусо Хоразмий, Беруний, Ибн Сино, Ином Бухорий, Аҳмад Фарғоний, Амир Темур, Улуғбек, Алишер Навоий, Бурҳониддин Марғинонийларни дунёга келтириб, тарбия берган момоларимизнинг ворислари бўлган замонавий аёллар ҳам соғлом фикрловчи, Ўзбекистон тараққиёти учун бутун билим ва иқтидорини аямайдиган ёшларни тарбиялаб беришига шубҳа йўқ. Зоро, юртбошимизнинг “Ҳар қайси жамиятнинг маданий даражаси ва маънавий баркамоллиги аёлларга бўлган муносабат билан белгиланади”, деб уларнинг ҳаётимиздаги ўрнига катта аҳамият бераётгани бежиз емас.

Анъаналар, удумлар, расм-руслар. Асрлар мобайнида шаклланган, авлоддан-авлодга бебаҳо мерос сифатида ўтиб келаётган урф-одат, маросим ва байрамлар ҳам миллий мафкуранинг асосий ғояларини сингдиришда муҳим омил бўлади. Хусусан, Мустақиллик, Наврӯз, ўқитувчилар ва мураббийлар, Хотира ва қадрлаш куни каби байрам ва маросимларимизнинг жамият ҳаётига замонавий мазмун бахш этиш йўлида оқилона фойдаланиш зарур.

Бугунги кунда миллий анъаналаримизни ўрганиш, тарғиб этиш билан бир қаторда тўй-маъракаларни, одат ва удумларни ихчамлаштириш, бу борада исрофгарчилик ва дабдабозликка йўл қўймасликка алоҳида эътибор қаратиш даркор. Бу урф-одат ва анъаналарнинг асосий қисми оиласа ва оила аъзоларининг бевосита иштирокида ўтказилади. Шунинг учун ҳам бир

оилавий анъана ва удум мафкуравий тарбиянинг муҳим йўналиши ҳисобланади. Ҳар бир ўзбек оиласида муқаддас саналадиган меҳмоннавозлик, қиз ва ўғил болалар тарбияси борасида маҳсус анъаналарнинг мавжудлиги, йил мавсумига кўра барча оила аъзолари иштирокида ўтказиладиган ҳашарлар, чақалоқнинг дунёга келиши билан боғлиқ ҳамма-ҳаммаси эзгуликка, яъни соғлом мафкуравий муҳитни шакллантиришга хизмат қиласи.

Мулоқот маданияти – инсонга хос маънавий эҳтиёж бўлиб, ундаги умумий маданий савиянинг муҳим кўрсатгичидир. Инсон ўзининг ҳистойғуларини, ички кечинмалари, ўй-фикрларини бевосита мулоқот жараёнида намоён қиласи. Мафкуравий тарбиянинг энг таъсирчан воситаларидн бири ҳам мулоқот ҳисобланади. Чунки инсон қалбида, онгида шаклланадиган дунёқараш, эътиқод, иймон, виждон, масъулият каби фазилатлар тарбиясида радио-телеведение, газета-журналлар, бадиий ҳамда илмий адабиётнинг ўрнини эътироф этган ҳолда, шуни айтиш мумкинки, юзма-юз кечадиган фикр алмашув, инсоннинг юзи ва кўзига қараб туриб айтиладиган бамаъни сўз ва ҳиссиётларнинг ўрни бекиёс. Шунинг учун ҳам ота-она бир гапни айтиш лозим бўлса, боласининг юзини ўзига қаратиб олиб, зарур юз қиёфаси ва кўзидаги самимият билан фикрини уқтира бошлайди. Ва бундай мулоқот самарали бўлади. Шу боис аудиторияларда ўқитувчи билан ўқувчи, талаба ва домла ўртасидаги мулоқотга таълим ва тарбия жараёнида катта аҳамият берилади.

Оилада ота-она, қайнона-келин, қариндош-уруғлар ўртасидаги муносабатларнинг меъёри, уларнинг мақсадга мувофиқлиги, муносабатлардаги самимият даражаси ҳам ёшларда соғлом фикрнинг, шарм-ҳаё, меҳр-оқибат, иффат, ибо, назокат, лафз, масъулият каби ижобий фазилатлар ва интелекктуал сифатларнинг намоён бўлишига замин ҳозирлайди. Ҳалқимизга хос устивор фазилатлар асосан оилавий муҳитда, яқин қариндошларнинг бевосита аралашувида юз беради. Бу ҳол меҳнатга тўғри муносабат, ҳалоллик, катталарни ҳурмат қилиш, кичикларни эъзозлаш, аяш, урф-одатларни муқаддас билиш жараёнида амалга ошади. Бундай сифатларни ўзлаштира олган ҳар бир ўғил ва қизда оилапарварлик ва юртпарварлик хусусиятлари ривожланиши муқаррар. Лекин оилавий низолар, ажиралишларнинг сабаблари таҳлил қилинганда, шу нарса аён бўлмоқдаки, оила муҳитнинг носоғломлиги, оила аъзолари ўртасидаги келишмовчиликлар, ўзаро тил топа олмаслик каби ҳолатлар нафақат ўша оила, балки қариндош-уруғлар ўртасидаги хотиржамликка ҳам раҳна солади. Энг ачинарлиси – бунинг оқибатида эътиқодсиз, диёнатсиз, мақсад-маслаксиз болалар, ҳаётида ўз ўрнини топа олмаган инсонларнинг пайдо

бўлишидир.

Таълим муассасалари. Истиқлол мафкурасини одамлар қалби ва онгига сингдиришда жамият ҳаётининг барча соҳаларини қамраб олиш, таълимтарбия, тарғибот ва ташвиқотнинг самарали усул ва воситаларидан оқилона фойдаланиш тақозо этилади. Таълим ва тарбия соҳалари миллий истиқлол ғояларини ёшлар қалби ва онгига сингдиришнинг устувор йўналишларидандир. Бунда қўйидаги вазифалар кўзда тутилади:

таълим муассасаларида болалар ва талабаларнинг ёшига мос равища миллий истиқлол мафкурасини сингдиришда дифференсиал педагог-психологик дастурни яратиш;

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида ўқувчи-талабалар онгига миллий ғоя ва миллий истиқлол мафкурасини шакллантириш ишларини узлуксиз тарзда олиб бориш;

ўқув дастурлари, дарслик ва қўлланмаларда миллий истиқлол мафкураси ғояларини теран акс эттириш;

мактаб, литсей, коллеж, институт ва университетларда мафкуравий тарбияни бугунги кун талаблари даражасига қўтариш;

педагог кадрларнинг мафкура борасидаги билимларини чукурлаштириш. маҳалланинг демократия дарсхонаси ва ўз-ўзини бошқариш мактаби эканини тушуниши;

умуминсоний қадриятларнинг миллатлараро тотувлик, бағрикенглик, дунёвий илмларга интилиш ва илғор маданиятни шакллантириш воситаси эканини уқтириш;

диннинг дунёвийлик билан қарама-қарши эмаслигини англашиб; маърифатнинг шахс интеллектуал салоҳиятини оширишдаги имкониятлари кенглигини исботловчи тарихнинг, мафкуранинг фалсафий асосини яратишдаги аҳамиятини очиб бориш;

хуқуқий маданиятни соғлом дунёқарашнинг муҳим омили экани тўғрисидаги маълумотларни кўпайтириш.

Бу ишлар ижтимоий гуманитар фанларнинг маъно мазмуни ва уларни ўқитиши технологияларни такомиллаштиришни, ёшларни мустақил фикрли бўлишига, ижобий ўзгаришларга бефарқ бўлмаган, чукур билимларга интилиб яшашга ўргатишни тақозо этиади. Таълим жараёнида ижтимоий тренинг машғулотларининг миллий менталитетга мос шаклларидан самарали фойдаланиш тарихий ва маданий меросни чукур ўрганиш билан бир қаторда илғор, замонавий билимлар эгаси бўлишга интилишнинг ошишига туртки бўлади. Таълим муассасаларида яратилган ўқув қўлланмаларидан тортиб, синфлар ва аудиторияларгача барчасини мафкуравий таълим берувчи ижтимоий рекламалар билан қуроллантириш мақсадга мувофиқдир.

Ёшлардаги соғлом дунёқарааш ва илмга иштиёқни ҳар томонлама қўллаб-куvvатлашда хомийлик ва васийлик ташкилотлари имкониятларидан тўла фойдаланиш ва шу орқали жамият кенг қатламлари вакилларини таълимтарбияни такомиллаштириш ишига сафарбар этиш зарур. Дунёвий илмларни мукаммал билиш дахрийлик белгиси емаслигини ҳар бир ёшнинг теран етишиши муқаддас ислом динимизнинг иймон-еътиқодга, инсоф-диёнатга чорловчи кучини янада оширади. Енг муҳими – мамлакатимизда қабул қилинган Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ҳар томонлама баркамол, билимли, малакали ёшларни вояга етказишнинг жамиятимиз томонидан қабул қилинган тарихий хужжати эканини тушунтириш ва уни амалга оширишга бутун кучни сафарбар этиш зарур.

2. "Комиллик", "баркамоллик" ва "ижтимоий ҳамкорлик" ғояларининг табиатини миллий ғоя тушунчаси ва тамойилларида акс этиши

Одамзотнинг ўз фарзандига ғамхўрлик қилиши, вояга етказиши, таълим бериб улғайтириши учун қилинадиган меҳнатни одатда тарбия дейдилар. Тарбия – шахс онгининг муайян жамиятнинг мақсад ва вазифасига мувофиқ равишда таркиб топтириш ва ривожлинтириш, кишиларнинг ижтимоий-иктисодий ва маданий ҳаётида фаол иштирок этишини таъминлайдиган барча ижобий таъсирлар йиғиндиси ҳисобланади. Бинобарин, инсоннинг яхши тарбияланганлиги эса унинг одамийлигига, ўзини тута билишида, кишиларга ҳурматда бўлишида, камтарлигига ва юксак ахлоқий маданиятида намоён булади.

Юртбошимиз, А.Авлонийнинг «Тарбия биз учун ё ҳаёт, ё мамот, ё нажот - ё ҳалокат, ё саодат - ё фалокат масаласидир» деган фикрни келтириб, тарбия инсоннинг яшаб туриши учун энг муҳим маънавий ибрат эканлигини бежиз таъкидламаган эди. Буюк маърифатпарварларнинг ибратли сўzlари асримиз бошида миллатимиз учун нечоғлик муҳим ва аҳамиятли ҳисобланган бўлса, ҳозирги кунда ҳам унинг аҳамияти сира кам эмас, янада юксак ва қадрлидир.

Таълим –тарбия - онг маҳсули, лекин айни вақтда онг даражаси ва унинг ривожини белгилайди. Шундай экан, таълим тарбия тизимини тубдан ўзгартирасдан туриб онгни ўзгартириб бўлмайди, онгни тафаккурни ўзгартирасдан туриб эса кўзланланган олий мақсадга эришиб бўлмайди.

Ҳар қандай тарбиянинг бетакрор ўчоғи, энг аввало, ижтимоий муҳит, хусусан, оиладир. Фарзандни одобли, софдил, ростгўй, виждонли ва меҳнатсевар руҳда тарбиялаш – оиланинг муқаддас бурчи.

Халқимизнинг «Қуш уясида кўрганини қиласи» деган ҳакматли ўгити бекорга айтилмаган. Оила қанчалик тартибли, яхши хулқ- атворли бўлса, фарзандининг тарбияси ҳам шунча самарали бўлади. Бола халқи одатда

ҳамма нарсага қизиқувчан бўлади, унинг раъйини қайтармаслик. Силтаб ташламаслик, берган саволига тушунарли ва соддагина жавоб қайтаришлик лозим. Уларнинг хатти–ҳаракатини доимо назорат қилиб, ижобий, эркин фаолиятга ундаш, йўлга солиш қобилият ва истеъодининг ўсишига олиб келади, меҳнатсеварликка даъват этади. Зеро, тарбиянинг асл мақсадларидан бири фарзандларни меҳнатсеварлик руҳида тарбиялашдир. Меҳнатсеварлик киши камолотининг асосий омиллариданdir. У одамни муҳтожлиқдан, ҳаётдан зерикишдан, ахлоқий бузулишдан асрайди, инсон умрини мазмунан бойитади. Меҳнатсеварлиги туфайли кишининг обў-етибори ортади, турмуши баракали бўлади, ундан яхши ном қолади. Шунингдек, ахлоқий тарбия ҳақида миллат саодати йўлида жон фидо қилган Абдурауф Фитрат «Раҳбари нажот» асарида: «Сув қайси рангдаги идишда бўлса, ўша рангда товлангани каби болалар ҳам қайси муҳитда бўлсалар, муҳитнинг ҳар қандай одат ва ахлоқини қабул қиласидар. Ахлоқий тарбиянинг энг буюк шарти шундан иборатки, болалар қўпроқ яхши ва ёмон аҳволни ўз уйларидан, кўчадан, ўртоқларидан, мактабдаги ўқувчилардан қабул қиласидар» деган эди. Тарбия оилада, мактабгача муассасаларида, мактабларда, касб-хунар коллежларида, академик литсейларда ва олий ўкув даргоҳларида таълим билан бирга тарбия берилиши натижасида инсон маънавияти шаклланади ҳамда камол топади. Бу даргоҳларда тарбиянинг ахлоқий ақлий, меҳнат, ватанпарварлик, жисмоний, иқтисодий, ҳуқуқий, эстетик ва экологик каби турлари орқали ёшлар қалбида миллий истиқлол ғоялари сингдирилади. Жумладан:

- ахлоқий тарбия – одоб, ахлоқ меъёрлари ва миллий умуминсоний қадриятларни шакллантиради;
- ақлий тарбия йўли билан ёшларнинг интеллектуал-илмий қобилияtlари ўстирилади;
- ватанпарварлик – она юрти садоқат, Ватанинни севишга ва унинг равнақига ҳисса қўшишга даъват этади;
- меҳнат тарбияси – меҳнатга меҳр-муҳаббат ҳиссини уйғотади ва меҳнатсеварликка йўналтиради;
- жисмоний тарбия-жисмоний чиниқиши, руҳий тетиклик ва соғлом авлодга хос турмуш тарзини қарор топтиради;
- иқтисодий тарбия-бозор иқтисодиёти қонун - қоидалари ва тамойилларини тадбиркорлик, ишбилармонлик билан уйғун ҳолда қўшишга олиб келади;
- ҳуқуқий тарбия – Ўзбекистон Республикаси Конститусиясига хурмат, қонунларини билиш ва шу асосда фаолият кўрсатишга унрайди;
- экологик тарбия – табиатни, унинг бойликларини асраб-авайлаш

маданиятини таркиб топтиради:

- эстетик тарбия-санъатга гўзалликни севиш асосида турмушга эстетик меъёрларни олиб киришни назарда тутади.

Юқоридагилар маънавиятини шакллантириш ва бойитиш учун муҳим маънавий-рухий омиллар ҳисобланади.

“Баркамол – Камолга, балоғатга эришган, вояга етган.

2.Камолотга эришган, камол топган, бекаму-кўст, етук.

Комил – 1.Камолатга эришган, бекаму-кўст, тўла даражада.

Камол - 1.Ҳар жиҳатдан тўқислик, мукаммаллик, етуклиқ”¹.

Маънавий баркамол инсон ҳақидаги ижтимоий сиёсий қарашлар, фалсафий фикрлар тарихда куни кеча пайдо бўлган эмас. Унинг тарихий илдизлари Шарқ мутафаккирлари ижодий, фалсафий таълимотларига бориб тақалади. Энг ривожланган демократик мамлакатлар тарихий тараққиётини ўрганиш шундан далолат берадики, бирон-бир жамият баркамол авлодни вояга етказмасдан туриб, буюк ўзгаришларни содир этолмаган. Мустақил Ўзбекистон тараққиётининг тақдири, унинг келажаги ҳам бундан мустасно эмас, Мамлакатимиз Президенти томонидан таъкидлаб келинаётганидек, ҳар қайси жамият, ҳар қайси давлат ва миллат қудрати, унинг табиий бойликлари, ҳарбий кучига ва ишлаб чиқариш технологияларига боғлиқлиги нисбийдир. Уни биринчи навбатда дунёга танитадаган, юксак маданиятли маънавий баркамол инсондир. Масалага ана шу нуқтаи назардан ёндошиш муҳим аҳамиятга эгадир, нэгаки, демократик жамиятни факат маърифатли, маънавий баркамол кишиларгина барпо этиши мумкин. Президент И.А.Каримов Олий Мажлиснинг Биринчи чақириқ биринчи сессиясида «Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари» маъruzасида «Биз соғлом авлодни тарбиялаб, вояга етказишимиз керак. Соғлом киши деганда факат жисмони соғлом эмас, балки шарқона ахлок-одоб ва умумбашарий ғоялар руҳида камол топган инсонни тушунамиз»-деган фикрлари демократик жамиятни барпо этишда – баркамол авлодни вояга етказиш стратегик аҳамиятга эга эканлиги исботидир. Шу ўринда баркамол шахс тушунчаси, унинг демократик жамиятни барпо этишдаги ўрни масаласини таҳлил этиш муҳим аҳамиятга эгадир, албатта. Шарқнинг буюк алломалари асаларида комил инсон масаласи доимий равиша катта ўрин олиб келганлигига ва уларни безовта қилганлигига ҳам боғлиқ емас.

Хулоса қилиб айтганда, комиллик одамзотнинг азалий орзузи бўлиб, уни амалга ошириш учун муайян ижтимоий шарт-шароит зарур.

¹ Ўзбек тилининг изоҳли лугати. Т.1981. 83., 393.,364 бетлар

Мамлакатимиз мустақилликка еришганидан сўнг биз шундай имкониятга эга бўлдик. Халқимизнинг буюк давлат, эркин фуқаролик жамияти барпо этиш орзуси ота-боболаримиздан мерос бўлган муборак заминимизни гуллаб-яшнатадиган баркамол инсонларни вояга етказишни заруратга айлантирмоқда.

3. Комил инсон ва ижтимоий ҳамкорлик ғояларини ёшлар онгиға сингдиришда ҳамкорлик ишларини амалга ошириш босқичлари ва тамойиллари

Жамият тараққиётида омма фикрини бир нуқтага жамлаб, унинг имкониятларини бир ўзанга солиб, уни умумий тараққиёт йўлига бошлиш муҳим аҳамият касб этади. Ана шу жиҳатдан олганда, Ўзбекистонда истиқлолга эришилгач, Президент Ислом Каримов раҳбарлигига яқин ўтмишда кенг тарқалган иллатларга барҳам берилди. Яъни, жамиятнинг ижтимоий-сиёсий муҳитини пароканда қиласидиган, одамлар фикрини чалғитадиган ҳодисаларга чек қўйилди. Бунда энг аввало, мулоҳазакорлик, событқадамлик, андиша, узоқни кўзлаб иш тутиш доимий ҳаракат тамойилига айланди.

Бугун мустақил Ўзбекистон ижтимоий плюрализм, ҳаётни эркинлаштириш, мулкнинг турли шакллари тенг-хуқуқлилигини қонуний кафолатлаш йўлидан бормоқса. Бундай жамиятда эса турли ижтимоий гуруҳлар, табақалар, синфлар бўлиши мукаррар. Уларнинг ўз иқтисодий ва сиёсий манфаатлари бир-биридан муайян даражада фарқ қилиши ҳам табиий. Лекин бу ҳолат миллатни бўлиб юбормаслиги лозим. Ватанимизда олиб борилаётган сиёsat уни турли инқилобий кескинликларсиз, ижтимоий адоватни авж олдирмасдан қарор топтириш имконини бериб, ҳамкорлик ва тинч-тотувлик учун шароит туғдирмоқда. Ижтимоий ҳамкорлик жамиятдаги барча кишилар, партиялар, тоифалар бир хил фикр юритсин, дегани эмас. Аслида ҳар бир ижтимоий кучнинг дунёқараши, манфаатлари турлича бўлади ва бинобарин, улар бир-биридан фарқ қиласиди. Лекин булар учун умумий йўналиш ягона Ватан равнақи, юрт тинчлиги, ҳалқ фаровонлиги бўлиб қолаверишига эришиш ниҳоятда муҳим.

Турли ижтимоий гуруҳлар манфаатини ҳимоя қилишга бел боғлаган, ўз дастурини эълон қилган партия ва жамоат ташкилотлари ўз фаолият доирасидагина аъзолари манфаатини ҳимоя қилиши мумкин, холос. Бироқ умумий манфаат - ҳалқ, жамият, Ватан манфаати сингари энг олий қадриятлар борки, барча сиёсий партиялар, ғоялар ва мафкуралар ана шу умумий асосларда бирлашади. Жамият кимнинг қандай партия ёки ҳаракатга мансуб бўлганига қараб эмас, эл-юрт, тинчлиги, Ватан равнақи, ҳалқ

фаровонлиги йўлида қилаётган амалий ишларига қараб баҳо беради.

Ҳозирги даврда маҳаллалар бошқаруви ўзгача ташкил етилмоқда. Маҳалла фаолларнинг фаолият кўрсатишиб маҳалла ишларини бошқариш учун бинолар, гузарлар ажратилмоқда, маҳаллада камида 10—11 кишидан иборат аъзо фаолият кўрсатмоқда

Албатта, маҳалла бошқарув тизимини ўрганиб чиқиш ҳам мақсадга мувофиқдир. Маҳалла бошқарув тизими аъзоларининг вазифалари ота — оналар университети машғулотларида айтиб ўтилиши лозим. Шунда маҳалла аҳлининг кимга нима масалада мурожаат қилиши аниқ бўлади.

Маҳалла оқсоқоли мактабда ташкил этилган ҳамкорлик кенгашига аъзо бўлса, биргаликда кўп ишларни амалга ошириш мумкин бўлади.

Мактаб ота —оналар йиғилишлари маҳалла оқсоқоли ва фаоллари учун ўзларининг таклифлари, талабларини ўртага ташлашлари учун тайёр имконият. Чунки ҳар бир хонадондан бўлмагандан бир нафар бола мактабда ўқийди.

Шунинг учун маҳалла ишини жонлантиришда мактаб ва бошқа таълим муассасаларининг ҳамкорлик қилишлари катта аҳамиятга эга.

Ҳамкорлик концепциясида айнан оила, маҳалла, мактаб вазифалари аниқ кўрсатиб ўтилган.

Ҳамкорлик концепциясида айнан оила, маҳалла, мактаб вазифалари аниқ кўрсатиб ўтилган.

Бу вазифаларни ҳал этиш учун: Вазирликнинг ташабbusи билан Республикаиздаги бир қатор Давлат ва нодавлат ташкилотлар билан ҳамкорликда «Жамоатчилик маслаҳат кенгаши» тузилиб, жойларда тарбияси оғир, ҳукуқбузарликка мойил ҳамда дайдиб юрган болалар билан ишлаш, уларни таълим-тарбиясига еотибор қаратиш ва «Оила, маҳалла, мактаб» Концепциясини амалда ҳаётга жорий этишга қаратилди.

ХУЛОСА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ўзининг «Юксак маонавият-енгилмас куч» асарида: «Янги жамият бунёдкори бўлмиш янги инсонни тарбиялашда ҳозирги пайтда маҳаллаларимизда самарали фаолият олиб бораётган, бу ноёб тузилмани том маънода ўзини ўзи бошқариш идораларига айлантиришга катта ҳисса қўшиб келаётган маҳалла оқсоқоллари ва фаоллари, фуқаролар йиғинларининг диний маорифат ва маонавий-ахлоқий масалалар бўйича маслаҳатчиларининг ижобий таосири тобора ортиб бормоқда. Айнан ана шу инсонларнинг одамлар кўнглига йўл топиб, уларнинг дарду ташвишига шерик бўлиб, ўз вақтида бераётган амалий ёрдамлари, тўғри ва ўринли маслаҳатлари туфайли оила ва маҳалла

муҳитида, бутун диёримизда тинчлик ва осойишталиқ, ўзаро меҳр-оқибат туйғулари кучайиб бораётганини эл-юртимиз юксак қадрлайди. Айниқса, ёш йигит ва қизларимизнинг мустақил ҳаётга кириб бориши, ёш оилаларнинг жамиятдан ўзига муносиб ўрин топишида бу фидойи ва меҳрибон, жонкуяр одамларнинг қанчалик муҳим ролп ўйнаётганини ҳурмат билан эътироф этишимиз лозим», -деб ёзади.

Оила ва маҳалла ҳар томонлама бир-бирлари билан боғлиқ. Маҳалла оилалардан ташкил топади. Маҳалла оиланинг энг яқин маслаҳатчисидир.

Инсонлар ўртасида бирлик ва ҳамжиҳатликнинг муҳим воситаси – маҳалладир. Фарзанд тарбиясига ҳам барча маҳалладагилар масъулдирлар. Маҳалла – муруват марказидир. Маҳалла – маонавий-ахлоқий қадриятлар, анъаналар маскани. Маҳалла ёшларни касб-хунарга йўлловчи макондир. Маҳалла – оила тинч-тотувлигини, жипслигини мустаҳкамлайдиган маскандир.

Маҳалланинг устунлиги шундаки, бу ерда қўп йиллар давомида бирга яшаган, бир-бирини билган, синаган, таниган кишилар истиқомат қиласидар. Улар ҳар бир оиладаги муҳитни ва ҳар бир бола тарбиясини, ота-онасини маҳаллада тутган ўрни ва обрў еотиборини, ҳар бир оиланинг мавқе-имкониятларини яхши биладилар. Бунинг учун:

- оила, маҳалла, мактаб, жамоатчилик ҳамкорлиги режасини тузиш;
- тарбиявий ишлар ўтказиш дастури ва шу дастур асосида маҳаллада яшовчи ҳар бир бола билан тарбиявий ишларни олиб бориш;
- маҳаллада болалар дам олишига, қизиқарли ишлар билан шуғуланишига имконият яратиб бериш;
- маҳаллада тарбиянинг таъсирини ошириш;
- ҳомий ташкилотлар ёрдамида маҳаллаларга ёрдам бериб, махсус спорт-соғломлаштириш майдонча ташкил этишга кўмаклашиш;
- мактаб маъмурияти билан ота-оналар мажлисларини уюштириш, таълим-тарбия жараёнига оид масалаларни муҳокамага олиб чиқиши;
- суд, прокуратура, адлия ва милиция ходимлари билан маҳаллада тарбияси оғир, тарбияга муҳтоҷ бўлган болалар, уларнинг оилалари билан ишлаш тадбирлари, давра сухбатлари уюштириш;
- маҳаллада ҳуқуқий тарбияни кучайтириш, Қонунларга онгли ёндошиш хислатларини сингдириб бориш, суд, прокуратура ходимлари билан учрашувлар, очиқ судлар ўтказишни уюштириш;
- маҳаллаларда қизлар ҳаёси, ибоси, турмушга, ҳаётга тайёрлиги ҳақида баҳс, мунозаралар ўтказиш;
- ёшларда миллий урф-одатлар, азалий удумлар, халқ оғзаки ижоди намуналарини ташкил этишга, тарихий аноаналарни ўрганиш, мактаб,

жамоатчилик, маҳалла аҳли ҳамкорлигига тадбирлар ўтказиш;

- ёшлар маънавиятини юксалтиришда фуқаролар йиғинларининг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий масалалар бўйича маслаҳатчиларини кенг жалб этиш;

Қайд қилиб ўтилган ишлар давлатимиз томонидан вояга етмаган ёшлар ўртасида қонунбузарликнинг олдини олиш тадбирларига оид хужжатларга суюнган ҳолда бажарилиши лозим.

Хозирда умумтаълим мактабларида бошланғич синфлардан бошлаб «Ҳуқуқий тарбия», «Конститутсия оламига саёҳат», «Болалар Конвенсияси» рукни остида дарсликлар ва қўлланмалардан фойдаланилган ҳолда ўқувчиларга ҳуқуқий тарбия бериб борилмоқда.

Ўқувчиларга фуқаролик мақсад туйғусини янада сингдириш, ахлоқий эътиқодларни шакллантириш учун:

- дарсдан ташқари ишда оммавий ахборот воситалари, вақтли матбуот, радио, телевидениеда бериладиган «Инсон ва ҳуқуқ» мавзусида сұхбат ва маърузалар туркумидан, юристлар гурунги ва шу кабилардан фойдаланиб ўқувчилар ўртасида ҳуқуқ тарғиботини кучайтириш;

- ўқув машғулотларининг ранг-баранг шакл ва услубларидан фойдаланган ҳолда ўйинлар, муаммоли вазиятлар, ҳуқуқий органлар қошида ўтказиладиган очиқ мулоқотлардан фаол фойдаланиш;

- тарбияси оғир ўсмирлар билан ахлоқ нормалари, Ўзбекистон Республикаси қонунлари, шахс эркинлиги, ҳуқуқ ва бурчлари мавзуларида тарғибот ишларини олиб бориш;

- ўқувчиларнинг дарсларга қатнашиши ва уларнинг хулқини ўрганиш;

- ўзлаштирмайдиган болалар билан қўшимча дарс олиб бориш;

- спиртли ичимликларнинг зарари ҳақида ўқувчи ва тарбияси оғир болаларга бадиий, ҳужжатли филплар намойиш этиш ва муҳокама қилишни ташкил этиш;

- ўқувчиларнинг оиласарини эътибор билан ўрганиб, уларнинг отаоналари характери, хусусиятларини, маълумотини, эътиқодини, маънавий қиёфасини, болаларга муносабатини ҳар бир синф раҳбари билиши;

- синф раҳбарлари ва ўқитувчилар, ҳокимликлар қошидаги вояга етмаганлар иши билан шуғулланувчи инспексиялар билан ҳамкорликда турли тадбирлар ўтказиш ва ёшларни тўғри тарбиялашда фаол қатнашишлари талаб этилади.

Ҳар йили анъанага айланган умумтаълим мактабларининг юқори синф ўқувчилари ўртасида «Сиз қонунни биласизми?» кўрик-танловининг ўтказилиши вояга етмаган ўсмирларни ҳаётда тўғри ва мустақил ўринга эга бўлишларида ўз самарасини бермоқда.

Бугун оила, маҳалла, мактаб ўзаро ҳамкорликда ўқувчилар орасида қонунбузарлик ва жиноятни олдини олиш чора-тадбирларини амалга ошириши, бунинг учун эса уларнинг умумий ҳамкорлигини ҳар қачонгидан ҳам ортиргомги керак. Айниқса, ўқувчилар қонунни қуруқ ёдлаб олишлари билан мақсадга эришиб бўлмайди. Ўша қонунни ҳаётда қаерда ва қандай қўлланиш йўлларини мисоллар билан тушунтириш, яъни ички ишлар, прокуратура, суд ходимлари мактабларга бориб, қонунни амалда қўлланишини, бу соҳада қонун бузилишига йўл қўйган кишиларни жазолаганликлари тўғрисида ҳаётий мисоллар асосида тушунтиришга ёрдам берсалар, фарзандларимиз хуқуқий давлатимизнинг буюк келажагига муносиб бўлиб етишадилар.

Умумтаълим мактабларида ўқувчиларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил қилишда қўйидагиларга эътибор қаратиш лозим: ўқувчилар ўртасида китобхонлик даражасини кўтариш, кино, театр, концерт ва кўргазмаларга бориш, саёҳатлар, сайллар, спорт мусобақалари ташкил этиш, танловлар, тарбиявий тадбирлар, байрамларда иштирок этиш яхши самара беради.

Умумтаълим мактабларида тарбияси оғир болалар билан иш олиб борища шуни ҳисобга олиш керакки, уларнинг психик ва асаб фаолиятида турли чалғишлиар бўлиши мумкин, шунинг учун ҳам бундай болаларни психоневролог кўригидан ўтказиб, шифокор билан бамаслаҳат иш олиб бориш яхши натижа беради.

Болаларимизни бўш вақтларини самарали ўтказишларига шароит яратиб бериш лозим. Уларни мактабдан ташқари таълим муассасаларига, спорт ва мусиқа мактаблари ва мактаблар қошидаги тўгаракларга жалб этишга кўмаклашиш лозим .

Тўгарак аъзолари орасида миллий халқ хунармандчилиги тўгараклари тармоқларини кенгайтириш, халқ усталарини тўгарак ишиги жалб этиш, ушбу тўгаракларни қўпроқ мактаблар, маҳаллалар ҳамда ижодий устахоналар қошида ташкил этиш ишларига алоҳида еотибор бериш;

маҳаллаларда хунармандлар билан болалар тарбиясини боғлаб, нонвойлик, нақошлик, дурадгорлик, каштачилик ва бошқа хунарларга болаларни қизиқтириш, шундай касбни билган оилаларга болаларни бириктириш, маҳаллаларда имкони бўлса, хунар ўргатадиган марказлар ташкил этиш;

ўқувчиларнинг қизиқишлирини ўрганиб, ижодий имкониятларини ривожлантиришга мўлжалланган турли тўгараклар, клублар ва сексиялар ташкил этиш;

ёшлар ўртасида жисмоний тарбия, спортни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш;

таълим муассасаларидағи кутубхоналарни бадиј юниттер билан бойитиш;

Ўқувчилар қизиқишига қараб, тўгараклар сонини ва ёзги дам олиш оромгоҳларига кўпроқ ўқувчиларни жалб этишни йўлга қўйиш;

-барча ўқув фанлари асосида тўгараклар ташкил этиш ва унга тарбияси оғир болаларни жалб этиш орқали маълум самарага эришиш;

ўқувчилар иқтидорини янада такомиллаштириш мақсадида турли оммавий тадбирлар, мусобақалар ва кўрик-тандловлар ўтказиш йўли билан бой маданий меросимизга ҳурмат, она-Ватанга, унинг рамзларига садоқат руҳида тарбиялаш муҳим рол ўйнайди.

Бунда асосий эътиборни синф раҳбарлари, маънавий маърифий-тарбия ишлари бўйича директор ўринбосарлари, мактаб директори ва болалар етакчилари ўз фаолиятларини бу йўналишга эътибор билан қаратишлари лозим бўлади. Чунки улар мактаб микрораёнида ижтимоий-педагогик, тарбиявий ишларни олиб бориша ўтказиладиган тадбирларнинг айни ташкилотчилиари ҳисобланадилар.

Мамлакатимизда мустакиллик туфайли барча соҳаларда улкан ижобий ўзгаришлар, янгиланишлар амалга оширилмоқда, шу жумладан таълим соҳасида хам янгиликлар яратилмоқда.

Юртимиз тинч, замонавий бинолар, савдо марказлари, юзлаб таълим муассасалари ва спорт мажмуалари курилиб фойдаланишга топширилмоқда.

Шундай ижобий ўзгаришлар даврида нафакат устоз — педагогларга, балки махаллалар, ота — оналарга хам катта масъулият юкланмоқда, яъни барчамиз юртимиз фаровонлиги, келажагимиз равнаки учун, фарзандларимизнинг баҳти хаёти учун ўз хиссамизни қўшишимиз даркор.

Хамкорлик концепциясида айнан ушбу максадни амалга ошириш вазифалари кўрсатиб ўтилган. Асосий максадимиз азиз фарзандларимизни мустакил хаётга ва касб —хунарни тўғри эгаллашга йўналтиришdir. Ушбу максадни амалга оширишда хамкорликнинг ахамияти каттадир, сабаби хар бир ота —она ўз фарзандининг орзу — ниятларини рўёбга чиқаришга ва оиласиб баҳтга эришишига масъулдир.

Шунинг учун хам хозирги даврда нафакат ўқувчи ёшларни оиласиб хаётга тайёрлаш масалаларига эътибор бериш, ота — оналарга хозирги давр талабларини етказмоқ хам жоиздир.

Ушбу масалалар асосан «Ота —оналар университети» машғулотлари орқали амалга оширилади, чунки ушбу машғулотларда ижтимоий, педагогик—психологик, хукукий, иқтисодий билимлар берилади, хаётда ўз ўрнини топиб, баҳти хаёт кечираётган оиласлар, таниқли касб эгалари, мутахассислар, олимлар билан учрашувлар ташкил этилади.

Машғулотлардан ота —оналар хаётий хulosалар чиқарадилар.

Ўзбекистон Республикаси Конститутсиясининг XIV боб 63, 64, 65, 66 — моддаларида оила жамиятнинг асосий негизи, бўғини эканлиги, ота — онанинг бола тарбиясидаги масъулияти, ота —она кексайгач уларга хам моддий, хам маънавий томондан ғамхурлик қилиш хар бир фарзанднинг бурчи эканлиги хақидаги фикрлар берилган. Ушбу масъулиятни нафақат ота —она, хар бир ўғил — қиз хис қила оладиган бўлиши зарур.

Ўзбекистон Республикасининг 1997 йилда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги Конунининг 30 —моддасида «Вояга етмаган болаларнинг ота —оналари ёки қонуний вакиллари болаларнинг хуқуқлари ва манфаатларини химоя қилишлари шарт хамда уларнинг тарбияси, мактабгача, умумий ўрта, ўрта маҳсус, касб — хунар таълимими олишлари учун жавобгардирлар», — деб қонуний равишда белгилаб берилди.

Инсон қачонки бор билимини хаётга татбиқ этиб, доимий ўз устида ишлаб, янгиликка интилувчан, ташаббускор, ижодкор, меҳнатсевар бўлгандагина хаётда ўз ўрнини топади.

Бу борода юртбопшмиз Ислом Каримовнинг 2006 йил 25 августда «Миллий ғоя тарғиботи ва маънавий — маърифий ишлар самарадорлигини ошириш тўғрисида» ПК — 451 — сонли қарори эълон қилинди ва ушбу қарорни хаётга жорий этишда биз зиёлилар олдига катта масъулият юкланди. 2007 йилнинг «Ижтимоий химоя йили» деб эълон қилинганлиги юқоридаги фикримизнинг исботидир (2007 йил 23 январдаги 573 —сонли Қарор).

2007 йил 23 январдаги 573 —сонли Президент Қарори ахолини ижтимоий химоя қилиш Давлат дастури эълон қилинганлиги хақидадир.

Ушбу дастурда:

Жисмонан соғлом ва маънавий етук авлодни шакллантириш чора — тадбирларини янада чукурлаштириш, оналик ва болалик тўғрисидаги ғамхўрликни кучайтириш, аёллар саломатлигини мустахкамлаш борасидаги ишларни такомиллаштириш «Соғлом она —соғлом бола» характеристини хар томонлама рағбатлантириш;

Ўсиб келаётган авлоднинг хаётий мухум манфаатларини таъминлаш, ёшларнинг профессионал ва маърифий юксалишини моддий ва маънавий қўллаб — қувватлаш, уларнинг бўш вақти ва спорт билан шуғулланишини ташкил этиш, ёш оиласаларни мустақил хаётга қадам қўйишда қўллаб—куватлаш масалалари кўтарилиган.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. И.А.Каримов. Юксак маънавият - енгилмас куч. - Т.: Маънавият. 2008.
- 2.И.А.Каримов. Озод ва обод ватан, еркин ва фаровон ҳаёт-пировард мақсадимиз. 8-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2000.
3. И.А.Каримов. Ўзбекистон:миллий истиқлол, иқтисодиёт, сиёsat, мафкура.Т.:”Ўзбекистон“,1996.
- 4.И.А.Каримов. Биздан озод ва обод Ватан қолсин . Т.: ”Ўзбекистон“,1996.
- 5.И.А.Каримов. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. . 9-жилд. - Т.: Ўзбекистон, 2001
- 6.Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг “Мамлакатимизда демокртик ислоғотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси”ни ўрганиш мажмуаси. Т.:и ТДИУ, 2011.
- 7.Каримов И.А. “Инсон манфаати, ҳуқук ва эркинликларини таъминлаш, ҳаётимизнинг янада эркин ва обод бўлишига эришиш - бизнинг бош мақсадимиздир”. –Тошкент, Ўзбекистон, 2012
- 8.Миллий истиқлол ғоясининг асосий мақсад ва вазифалари. –Т.: Ижод дунёси, 2002.
- 9.Миллий истиқлол ғояси. Олий ўқув ютрлари учун дарслик. –Т.: Академия, 2005.
- 10.Миллий истиқлол ғоясини халқимиз онгига сингдириш, омиллари ва воситалари. –Т.: Ижод дунёси, 2002.
- 11.Ш.Хайтов. Муроса ва Ўзбекистонда фалсафа тарихига кириш .Т : Фалсафа ва ҳуқук институти. 2010 .
12. Н.Жураев. Тарих фалсафасининг назарий асослари. Т. : ”Маънавият“ 2008.
13. Баркамол авлод орзуси. Т.: «Шарқ»,1999.
14. Миллий истиқлол Ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. –Т.: Ўзбекистон, 2001.
15. Иномназаров М., Сайдов У. Миллий тараққиётимизнинг маънавий-ахлоқий асослари. Т.: Академия, 2005.
16. Иномназаров М. Миллий маънавиятимиз асослари (лотин ёзувида) Т., Ўзбекистон файласуфлари миллий жамиияти нашриёти, 2006.
17. Комил маънавият - мустақиллик таянчи. Т.: 1997.
- 18.Ҳ.Қ.Йулдошев. Баркамол инсонни тарбиялашда оила, маҳалла ҳамкорлиги концепцияси. Тошкент.: 2004.
- 19.Оила, маҳалла ва таълим муассасалари ҳамкорлигини бошқариш. Тошкент .:2012